

บทที่ 5

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะแนวทางการนำดัชนีคุณภาพชีวิตไปปฏิบัติ

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างหนึ่งที่แทบทุกประเทศทั่วโลกนำไปปฏิบัติ เพราะคุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดที่สะท้อนภาวะความอยู่ดีกินดีของประชาชน การนำแนวคิดคุณภาพชีวิตไปปฏิบัติทั้งในด้านการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดดัชนีที่เป็นประเด็นที่มีผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการดำรงชีวิต โดยดัชนีในเชิงบวกนั้นสะท้อนภาวะความก้าวหน้าของการพัฒนาสังคม หากกล่าวในด้านนโยบายก็จะต้องกำหนดนโยบายในการส่งเสริมภาวะดัชนีดังกล่าวให้เพิ่มขึ้น ขณะที่ดัชนีเชิงลบจะสะท้อนภาพปัญหาและอุปสรรคในการบรรลุคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งมีนโยบายคือ ต้องกำหนดนโยบายในการแก้ไขและขจัดปัญหาเหล่านั้นให้หมดไป

อย่างไรก็ตามเนื่องจากคุณภาพชีวิต เป็นแนวคิดที่มีขอบข่ายกว้างขวาง มีความเกี่ยวพันกับการปฏิบัติงานของกระทรวงหลายกระทรวง ในเชิงการปฏิบัติการบูรณาการทั้งในด้านแนวคิด ดัชนี และการนำดัชนีไปปฏิบัติระหว่างกระทรวงนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะมีกำแพงทั้งด้านวัฒนธรรมองค์กร อำนาจหน้าที่ บุคลากร และงบประมาณ หากจะนำดัชนีคุณภาพชีวิตไปปฏิบัติในแง่การกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาร่วมระหว่างกระทรวง จะต้องทำลายกำแพงดังกล่าวลงให้เหลือน้อยที่สุด ซึ่งเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการปฏิรูประบบราชการซึ่งมีการปรับโครงสร้างหน่วยงาน มีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ ซึ่งอาจทำให้กำแพงต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นอ่อนตัวลงไป ยิ่งไปกว่านั้นในการปฏิบัติงานของระบบราชการปัจจุบันได้ใช้ยุทธศาสตร์หลักของรัฐบาลเป็นจุดร่วมของทิศทางการดำเนินงาน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่เอื้อต่อการทำงานในเชิงการประสานมากขึ้น

สำหรับการนำแนวคิดและดัชนีนี้ไปใช้ในระดับจังหวัดนั้น ดูเหมือนเงื่อนไขจะเอื้อต่อการนำไปใช้มากกว่าส่วนกลาง เพราะว่า ระบบบริหารราชการในระดับจังหวัดปัจจุบันเป็นการบริหารแบบบูรณาการภายใต้การนำของผู้ว่าราชการจังหวัด ดังนั้นหากผู้ว่าราชการจังหวัดให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดตนเองแล้ว ก็ย่อมสามารถนำแนวคิดและดัชนีตัวนี้ไปดำเนินการได้ หากมีการนำแนวคิดและดัชนีเหล่านี้ไปปฏิบัติในระดับจังหวัดก็จะช่วยให้สามารถมองภาพรวมของจังหวัด และสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด ตลอดจนสามารถนำข้อมูลไปกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

การนำดัชนีคุณภาพชีวิตไปปฏิบัติของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กำหนดดัชนีคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเก็บข้อมูล และมีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ในขั้นต้นควรกำหนดมิติคุณภาพชีวิต 11 มิติ และดัชนีชี้วัด 60 ดัชนี (ตามที่นำเสนอในบทที่ 5)

2. ดัชนีในขั้นต้นนี้โดยส่วนใหญ่เป็นดัชนีที่เป็นข้อมูลเชิงภาวะวิสัย ซึ่งจัดเก็บจากข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น มิติด้านสุขภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระทรวงสาธารณสุข มิติด้านความปลอดภัย จัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น การใช้ข้อมูลจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีจุดอ่อน คือ หน่วยงานเหล่านั้นใช้เวลาในการรวบรวมและประมวลผล ซึ่งทำให้ข้อมูลไม่ทันสมัย และอาจไม่ทันเวลาในกรณีที่มีปัญหาเร่งด่วน อย่างไรก็ตามข้อมูลประเภทนี้เป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะเป็นฐานในการสะท้อนภาพได้อย่างต่อเนื่องซึ่งเหมาะกับการนำมากำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาสังคมและการแก้ไขปัญหาในระยะปานกลางและระยะยาว ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่รวดเร็ว และทันสมัยมากขึ้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามข้อมูล โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานเหล่านั้น อย่างใกล้ชิด

3. นอกจากนี้มีดัชนีบางตัวที่เป็นข้อมูลจากการสำรวจซึ่งจัดเก็บข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และกรมพัฒนาชุมชน เช่น อัตราครอบครัวยุคสูงอายุเป็นผู้รับภาระในการเลี้ยงดูครอบครัว ร้อยละของครอบครัวที่อบอุ่น เป็นต้น ควรประสานกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ และกรมพัฒนาชุมชนในการใช้ข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4. ดัชนีบางตัวที่ต้องอาศัยการสำรวจภาคสนามในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดัชนีนั้น ยังขาดการจัดเก็บอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย

- ความพึงพอใจต่อระบบสุขภาพ ในมิติสุขภาพ
 - เกษตรกรที่มีการใช้สารเคมีฆ่าแมลงในภาคการเกษตร ในมิติสิ่งแวดล้อม
 - ความมั่นคงในการทำงาน ในมิติการทำงาน
 - การใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในการตัดสินใจปัญหาในชีวิตประจำวัน
- ความฉลาดในการบริโภคอาหาร ความฉลาดในการบริโภคสื่อ และอัตราการอ่านหนังสือในมิติทางปัญญา
- การเห็นความสำคัญของระเบียบและกฎหมายในชีวิตประจำวัน และการเป็นอาสาสมัครในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ในมิติจริยธรรม
 - การประกอบอาชีพของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในมิติครอบครัว

- ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรม ในมิติความปลอดภัย
- ความศรัทธาต่อกระบวนการเลือกตั้ง และ ความสนใจต่อการตัดสินใจของรัฐสภา ในมิติการมีส่วนร่วม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรดำเนินการจัดหาข้อมูลโดยใช้ทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งดังนี้

4.1 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งให้เห็นความสำคัญของดัชนีดังกล่าวต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และขอความร่วมมือให้หน่วยงานเหล่านั้นดำเนินการสำรวจอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

4.2 ประสานงานกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อให้สำนักงานฯดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ โดยในการประสานงานกับสำนักงานสถิติแห่งชาตินั้น นอกเหนือจากข้อมูลเรื่องคุณภาพชีวิตแล้ว ควรประสานงานในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องอื่นๆด้วย เช่น ข้อมูลความมั่นคงของมนุษย์ ข้อมูลทุนทางสังคม เป็นต้น

4.3 มอบหมายให้หน่วยงานภายในของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นเอง

4.4 ดำเนินการว่าจ้างหน่วยงานวิชาการภายนอกเป็นผู้จัดเก็บข้อมูล

5. ควรมีการจัดทำรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยประจำปี โดยมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลระบบฐานข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และจัดทำรายงาน เมื่อจัดทำเสร็จควรมอบให้หน่วยงานที่รับผิดชอบคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ นำไปใช้ประโยชน์ และสำหรับในส่วนของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เอง ควรมอบรายงานการวิเคราะห์ให้ทุกหน่วยงานภายในกระทรวง เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยมีพื้นฐานจากข้อมูลที่เป็นจริง

ตัวอย่างการนำดัชนีเพื่อไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ เช่น จากข้อมูลในภาพรวมของคุณภาพชีวิตในช่วงปี 2544 – 2546 จะเห็นได้ว่า มิติคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสังคมและจิตใจ มีแนวโน้มลดลงทุกด้านไม่ว่า จะเป็นด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ครอบครัว และความปลอดภัย ดังนั้นทิศทางการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในระดับประเทศในระยะต่อไปของรัฐบาล ควรมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ด้านสังคมเป็นหลัก แทนการมุ่งให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า จากข้อมูลและการวิเคราะห์คุณภาพชีวิต หากรัฐบาลรับรู้และยอมรับความเป็นจริง จะส่งผลให้สามารถเปลี่ยนแปลงทิศทางการนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศได้ ข้อมูลดังกล่าวหากรัฐบาลไม่สนใจและละเลย ก็อาจนำไปสู่การสะสมปัญหาสังคมมากขึ้น และปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาออกไป เมื่อสะสมถึงจุดหนึ่งอาจนำไปสู่วิกฤติการณ์ของสังคมได้ ดังนั้นการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจึงมีประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของประเทศเป็นอย่างมาก

และหากมองในรายละเอียดของแต่ละมิติ ก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ดัชนีตัวใด ที่ควรได้รับการใส่ใจและกำหนดแนวทาง มาตรการในการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน รวมทั้งหาวิธีการในการป้องกันปัญหาเหล่านั้นไม่ให้เกิดขึ้น

กรณีมิติ สุขภาพ เมื่อทราบว่ายัตราการมีบุตรของหญิงวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีสูงขึ้น หน่วยงานที่ทำงานด้านสตรีของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรนำไปกำหนดเป็นแผนงานโครงการในการป้องกันไม่ให้เกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันเหมาะสม และอาจมีแผนงานโครงการในการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองด้านสุขภาพกายและจิตให้กับหญิงวัยรุ่นที่มีครรภ์เหล่านี้

กรณีมิติการศึกษา ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี สิ่งที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจเสริมในมิตินี้ได้คือ การสนับสนุนให้เด็กวัยรุ่นเห็นความสำคัญของการศึกษาและความสำคัญของการพัฒนาสังคมให้มากขึ้น โดยอาจจัดกิจกรรมการพัฒนาชนบทหรือให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือกิจกรรมวิชาการด้านสังคม เพื่อให้เด็กเหล่านั้นเข้าใจสังคมไทยและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในสังคมให้หลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเห็นอกเห็นใจผู้ที่ด้อยโอกาสมากขึ้น

กรณีมิติจริยธรรม ซึ่งจากการวิเคราะห์มีลักษณะที่ไม่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก กรณีนี้เกี่ยวข้องกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยตรง การเพิ่มขึ้นของคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางเพศเพิ่มขึ้นก็ดี การค้าประเวณี การมีและเผยแพร่วัตถุลามก และการฉ้อโกงยกยอก ล้วนแล้วแต่สะท้อนความเสื่อมทางจริยธรรม ซึ่งกระทรวงฯ ควรมีการกำหนดนโยบายและแผนในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจ รณรงค์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างชายหญิง การสร้างค่านิยมรักษาศักดิ์ศรีของผู้หญิง การป้องกันผู้หญิงถูกล่วงละเมิด การจัดหาอาชีพกับกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มจะเป็นผู้ขายบริการทั้งหญิงและชาย และอื่นๆอีกหลายประการเป็นต้น

กรณีมิติครอบครัว ซึ่งการหย่าร้างมีสูงสุด ก็ต้องมีแผนรองรับหรือจัดสวัสดิการให้กับผู้หญิงหย่าร้างที่มีบุตรและต้องเลี้ยงดูบุตร หรือกรณีครอบครัวมีความวิตกกังวล และมีสมาชิกในครอบครัวติดสารเสพติด แผนงานโครงการในการส่งเสริมความเข้มแข็งและอบอุ่นภายในครอบครัวก็เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเป็นต้น

6. สำหรับคุณภาพชีวิตในระดับจังหวัด ควรมอบหมายให้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นหน่วยงานที่ดูแลระบบฐานข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และจัดทำรายงานคุณภาพชีวิตประจำจังหวัด โดยอาจเริ่มดำเนินการจัดทำรายงานในปี 2549 เพื่อใช้ข้อมูลในการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านสังคมภายในจังหวัด

7. ควรมีการอบรมแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการจัดทำรายงานคุณภาพชีวิตให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทั้งในระดับส่วนกลางและระดับจังหวัด เพื่อพัฒนาศักยภาพและรองรับการปฏิบัติงานในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน และควรดำเนินการตั้งแต่ต้นปีงบประมาณ 2549

2. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติที่มีปัญหาดังนี้

2.1 มิติสุขภาพ

มิติสุขภาพแม้ว่าค่าดัชนีอยู่ในระดับค่อนข้างดี แต่มีแนวโน้มเสื่อมลง โดยประเด็นโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ คือโรคทางจิต และโรคมะเร็ง โรคทางจิตนั้นเป็นภาวะที่เกิดจากสาเหตุหลายประการ แต่เหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือการถูกบีบคั้นและกดดัน จากเรื่องส่วนตัว ครอบครัว การทำงาน หรือภาวะเศรษฐกิจ แนวทางในการป้องกันการเป็นโรคจิตที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ทำได้โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเจ้าภาพร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานด้านศาสนา จัดทำ “ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางจิตและอารมณ์” เพราะความเข้มแข็งทางจิตเป็นพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญ ที่ทำให้ประชาชนสามารถอดกลั้นกับสภาพความบีบคั้นต่างๆ ตลอดจนสามารถ แก้ไขปัญหาโดยใช้สติและปัญญาได้ดีขึ้น สำหรับทิศทางของยุทธศาสตร์ ควรใช้แนวทางศาสนาและการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ หลักการสำคัญในกรณีศาสนาพุทธที่ควรใช้เป็นแนวทางการสร้างความเข้มแข็งทางจิต คือ หลักอริยสัจสี่ หลักไตรลักษณ์ ควบคู่กับหลักมหาสติปัฏฐานสูตร โดยวิธีการในการฝึกนั้นควรใช้ทั้งสมถะกรรมฐาน และวิปัสณากรรมฐานควบคู่กันไป

หลักอริยสัจสี่จะทำให้เกิดความเข้าใจและความสามารถในการวิเคราะห์ว่า อะไรคือทุกข์หรืออะไรคือปัญหา ปัญหานั้นมีลักษณะอย่างไร มีธรรมชาติเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้สามารถสืบสาวลงไปถึงว่ามีสาเหตุหรือปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดปัญหานั้น และเป้าประสงค์หรือสิ่งที่ปรารถนาที่อยากให้เกิดขึ้นคืออะไรอันเป็นนิโรธ เมื่อทราบเป้าประสงค์หรือนิโรธแล้ว ก็ย่อมที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ซึ่งก็คือมรรคนั่นเอง

หลักไตรลักษณ์ เป็นหลักในการพิจารณาความเป็นจริงของสรรพสิ่งอย่างถ่องแท้และลึกซึ้ง โดยทำความเข้าใจว่าธรรมชาติของสรรพสิ่งล้วนมีการเปลี่ยนแปลงหรือ เป็น “อนิจจัง” นั่นเอง กายมนุษย์ที่มาจากความว่างเปล่า ก่อเกิดเป็นเซลล์ พัฒนาเป็นตัวอ่อน เติบโตเป็นทารก เจริญขึ้นเป็นเด็ก วัยรุ่นเป็นวัยรุ่น และเข้าไปสู่วัยผู้ใหญ่ เริ่มเสื่อมลงสู่วัยกลางคน จมดิ่งสู่วัยชรา และมรณะในที่สุด กลายกลับสู่สภาพความว่างเปล่าทางกายเช่นเดียวกับที่เกิดมา ดังเดิม ไม่สามารถครอบครองหรือบังคับกายของตนเองให้คงทนสภาพอยู่ได้ แต่คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและซึมซับธรรมชาติเหล่านี้อย่างแจ่มแจ้งในมโน ทำให้ไปยึดติดในรูปกายซึ่งจะนำไปสู่การเกิด “ทุกข์” นั่นเอง แต่หากสามารถทำให้มนุษย์เข้าใจว่าที่แท้กายตนเอง ไม่สามารถยึดได้ ไม่สามารถรั้งได้ ไม่สามารถเป็นเจ้าของได้ นั่นคือที่แท้แล้วสรรพสิ่งล้วนแล้วแต่เป็น “อนัตตา” เมื่อเป็นดังนี้จึงไม่จำเป็นต้องไปยึดติดกับสิ่งที่ไม่เที่ยง ความทุกข์ก็ไม่เกิดขึ้นมา หรือเกิดขึ้นมาแล้วเข้าใจ ความทุกข์นั้นก็จะคลายลงไป

อย่างไรก็ตามการฝึกจิตให้มีความสามารถและเข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่งเช่นนี้ได้ วิธีการที่มีประสิทธิผลคือการฝึกสมาธิเพื่อให้จิตสงบ และใช้การวิปัสสนาในการเฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงของกายว่าไม่เที่ยง พิจารณาเวทนาหรือความรู้สึกว่าไม่เที่ยง พิจารณาจิตหรือความคิดว่าไม่เที่ยง และพิจารณาว่าธรรมนั้นไม่เที่ยงหรือล้วนแล้วแต่เป็นอนัตตาทั้งสิ้น นั่นคือการใช้การพิจารณาโดยยึดหลักมหาสติปัฏฐานสี่นั่นเอง

กลุ่มเป้าหมาย ของยุทธศาสตร์นี้ครอบคลุมทั่วทุกกลุ่ม โดยอาจเริ่มที่องค์กร โดยเฉพาะผู้ทำงานในเขตเมืองและผู้ปฏิบัติงานตามโรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อาจกำหนดและประกาศให้ “ทุกวันพระเป็นวันสร้างความเข้มแข็งทางจิต” และกำหนดโครงการอบรมและฝึกปฏิบัติสร้างความเข้มแข็งทางจิตอย่างต่อเนื่อง เพราะจิตก็เช่นเดียวกับกาย หากไม่ฝึกฝนอย่างต่อเนื่องก็ย่อมอ่อนแอลงได้ ดังนั้นเมื่อกระทรวงสาธารณสุขกำหนดการออกกำลังกายเป็นยุทธศาสตร์หลักประการหนึ่ง กระทรวงพัฒนาสังคมฯ ก็ควรกำหนด “ยุทธศาสตร์การออกกำลังกายทางจิต” เมื่อกายและจิตมีความเข้มแข็ง ก็จะกลายเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำหรับโรคมะเร็งนั้นด้านหนึ่งมีสาเหตุจากความเครียด เมื่อสามารถทำให้จิตเกิดความเข้มแข็งความเครียดก็ย่อมลดลง ซึ่งส่งผลให้โอกาสในการเป็นมะเร็งลดลงไปด้วย สำหรับสาเหตุอีกส่วนหนึ่งของโรคมะเร็งนั้นเกิดจากอาหารและพฤติกรรมการกิน ซึ่งในกรณีนี้แนวทางในการดำเนินเกี่ยวกับเรื่องนี้กระทรวงสาธารณสุขเป็นเจ้าภาพหลัก กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ อาจเสริมหรือประสานการทำงานในกิจกรรมที่สามารถร่วมกันได้ เช่น การรณรงค์การกินอาหารปลอดภัย หรือ รณรงค์ส่งเสริมให้รับประทานอาหารที่มาจากเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น หรืออาจจัดทำโครงการอบรมอาชีพที่ใช้เทคโนโลยีชีวภาพแก่กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงฯ เป็นต้น

2.2 มิติสิ่งแวดล้อม

มิติสิ่งแวดล้อมประเด็นที่เป็นปัญหามากคือพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมืองกับคุณภาพน้ำ ในเรื่องพื้นที่สวนสาธารณะ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรประสานร่วมมือกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองกำหนดนโยบายการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะ โดยอาจกำหนดเป้าหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะเป็น 15 ตารางเมตรต่อประชากร 1 คนภายใน 10 ปี เป้าหมายดังกล่าวเป็นมาตรฐานสากลของการมีพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมือง ในการกำหนดนโยบายดังกล่าวอาจประกาศ เป็นโครงการ “ทศวรรษแห่งสวนสาธารณะ” ขึ้นมา เพราะการมีสวนสาธารณะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างมาก เป็นเรื่องที่น่าสนใจประเทศให้การยอมรับประโยชน์ของสวนสาธารณะ อาทิ การเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำกิจกรรมนันทนาการ เป็นแหล่งในการออกกำลังกาย การฝึกฝนทางจิต จัดทำกิจกรรม

ด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งในการทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวดีขึ้น และทำให้วัยรุ่นมีพื้นที่ในการแสดงออกซึ่งจะนำไปสู่การลดปัญหาสังคมในด้านอื่นๆต่อไป

สำหรับเรื่องคุณภาพแหล่งน้ำ มีความเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวงแต่กระทรวงที่เป็นเจ้าภาพหลักคือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องรองลงมาคือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตามในส่วนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อาจหนุนเสริมในด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน

2.3 มิติด้านจริยธรรม

มิตินี้มีความเสื่อมโทรมลงมากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทั้งด้านคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางเพศเพิ่มขึ้น การค้าประเวณีมีมากขึ้น การมีและเผยแพร่วัตถุลามกก็แพร่หลายและระบาดไปทั่วหัวระแหง การฉ้อโกงและยกยอกก็ยังมีอัตราที่สูง ในเรื่องนี้แม้ว่าทางด้านคดีจะเป็นความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาละเล่านีที่ต้นเหตุนั้น ความรับผิดชอบหลักย่อมเป็นของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงวัฒนธรรม ความผิดเกี่ยวกับคดีทางเพศนั้นกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์กับการแพร่ระบาดของสื่อและวัตถุลามก นอกจากนั้นยังเกี่ยวกับค่านิยมที่มอง ผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศของผู้ชายบางกลุ่ม เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่ไม่เอื้อให้กับประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นได้มีโอกาสแสดงพลังในทางที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ การป้องกันไม่ให้เกิดคดีทางเพศนอกจากใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความหวาดกลัวต่อการทำความผิดแล้ว มาตรการในการเสริมสร้างจริยธรรมขึ้นมากควรประกอบด้วย

มาตรการการสร้างค่านิยม การให้เกียรติสตรี การยอมรับศักดิ์ศรีของสตรี โดยจัดทำโครงการรณรงค์เพื่อหยุดการล่วงละเมิดทางเพศและการทำร้ายสตรี ขึ้นมา ทั้งนี้อาจอาศัยเงื่อนไขวันสตรีสากล วันแม่แห่งชาติ และวันครอบครัวของทุกปี เป็นวันรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมเหล่านั้น

มาตรการในการป้องกันตัวของสตรี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานอื่น จัดทำ “โครงการสร้างความสามารถในการป้องกันตัวเองของสตรี” โดยการอบรมศิลปะป้องกันตัว วิธีกรใช้อาวุธที่ไม่รุนแรงในการป้องกันตัวเช่นสเปรย์พริกไทย ลักษณะการแต่งกาย เทคนิคในการเอาตัวรอดยามคับขัน เป็นต้น โดยกลุ่มเป้าหมายหลักในการอบรมนี้ เช่น กลุ่มนักศึกษาหญิง กลุ่มผู้ใช้แรงงานหญิง และกลุ่มสตรีที่ทำงานในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน

มาตรการในการฟื้นฟูและช่วยเหลือผู้ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะการถูกข่มขืน ควรจะมีการจัดหน่วยงานที่ประกอบด้วยนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา แพทย์ และนักกฎหมายให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ประสบปัญหาเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งอาจให้มีที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ที่ต้องการด้วย

สำหรับกรณีการค้าประเวณีนั้น มีสาเหตุหลายประการ เช่น กรณีผู้ค้า อาจถูกล่อลวงมา ต้องการเงินในการดำรงชีพสำหรับตนเองและครอบครัว ต้องการเงินเพื่อไปแสวงหาความบันเทิง หรือใช้ในการบริโภคสิ่งฟุ่มเฟือย ส่วนกรณีผู้ใช้บริการนั้นเป็นผู้ที่มีค่านิยมเห็นผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ มีกิเลสในเรื่องราคะ สำหรับกรณีนายทุนผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีนั้นย่อมต้องการแสวงหากำไรจากสตรีโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ และในด้านเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายนั้นละเลยการบังคับใช้กฎหมาย อันเนื่องมาจากความต้องการเงินเป็นหลัก

การค้าประเวณีเป็นปัญหาที่ขจัดให้หมดไปจากสังคมได้ยากไม่ว่าสังคมไหนก็ตาม แต่หากสังคมใดมีเรื่องนี้มากดังเช่นสังคมไทยย่อมแสดงให้เห็นถึงภาวะที่ไม่ปกติของสังคม มาตรการในการแก้ไขนั้นอาจทำได้ดังนี้

มาตรการการสนับสนุนทางด้านสวัสดิการแก่สตรีที่มีความจำเป็นในการดำรงชีพ เช่น สตรีหม้ายที่ต้องเลี้ยงดูบุตร หรือบิดามารดา ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ควรมีการจัดสวัสดิการให้กับสตรีเหล่านี้ พร้อมกับสนับสนุนและพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพให้กับพวกเขา

มาตรการการให้กู้ยืมทุนการศึกษา ดังที่รัฐบาลกระทำอยู่ก็ถือว่าเป็นมาตรการที่ช่วยให้ปัญหาเหล่านี้ไม่ร้ายแรงกว่าที่เป็นอยู่ จึงควรทำต่อไปโดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาสตรี

มาตรการในการสร้างค่านิยมที่บริโภคแต่พอตัวไม่เกินกำลัง ค่านิยมในการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิง ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งควรดำเนินการเพื่อปลูกฝังให้เกิดขึ้นมา

มาตรการในการสร้างแหล่งบันเทิงด้านศิลปวัฒนธรรมและการนันทนาการ เพื่อเป็นทางออกให้กับประชาชนในการแสวงหาสุนทรีย์ภาพทางศิลป การละคร และดนตรี แทนที่จะไปหมกมุ่นอยู่กับเรื่องเพศ

มาตรการทางด้านการเก็บอัตราค่าสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ในอัตราพิเศษจากสถานประกอบการบันเทิงที่เป็นแหล่งค้าประเวณี เช่น การเก็บค่าน้ำและค่าไฟ แพงเป็นพิเศษ หรือเก็บภาษีในอัตราที่สูงสำหรับสถานประกอบการประเภทนี้

มาตรการในการลงโทษทางวินัยและอาญาอย่างเข้มงวดสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับความผิด หรือกิจกรรมประเภทนี้

สำหรับในส่วนของการฉ้อโกงและยักยอกนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ทำโดยเอกชน หรือกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐในลักษณะฉ้อราษฎร์บังหลวง มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกขณะในเรื่องนี้ ดังนั้นควรมีมาตรการดังต่อไปนี้

มาตรการในการเสริมสร้างจริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมาเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วน โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจกำหนดเป็น “สัปดาห์แห่งธรรมาภิบาล” ขึ้นมา โดยอาศัยเงื่อนไขวันสำคัญทางศาสนาหรือ

วันสำคัญของชาติ เช่นวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเงื่อนไขในการรณรงค์สร้างความซื่อตรงและซื่อสัตย์ขึ้นมา และควรทำกิจกรรมรณรงค์ในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นในการเผยแพร่ ควรจัดทำสื่อหลายรูปแบบ หลายช่องทาง และมีความถี่ในการถ่ายทอดให้บ่อยครั้ง เพื่อให้ค่านิยมนี้ซึมซับเข้าไปในจิตใจของคนไทยในทุกๆระดับชั้น

มาตรการในการยกย่องผู้ที่มีความซื่อสัตย์ โดยคัดเลือกและสรรหาผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ประกาศให้สังคมรับทราบเพื่อให้เป็นตัวแบบ

2.4 มิติครอบครัว

ในมิตินี้ประเด็นที่เป็นปัญหาคืออัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น การป้องกันปัญหาการหย่าร้างนั้น ควรดำเนินการโดยการสร้างความเข้มแข็งและความอบอุ่นในครอบครัว การสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันภายในครอบครัว มาตรการที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรดำเนินการในเรื่องครอบครัวคือ การจัดทำและการเผยแพร่วิธีการรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยทางกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจศึกษาวิจัยในรายละเอียดว่า ลักษณะใด ค่านิยมใด พฤติกรรมใดของสามี ภรรยา และบุตร ที่อาจสร้างปัญหาของครอบครัวขึ้นมาได้ และหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสดงพฤติกรรมที่อาจสร้างปัญหาออกมา อีกฝ่ายควรแสดงพฤติกรรมในการตอบสนองอย่างไร เพื่อให้เรื่องคลี่คลายลงไป

2.5 มิติด้านความปลอดภัย

มิติด้านความปลอดภัยปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้นคือ การก่ออาชญากรรมของเด็กและวัยรุ่น และอุบัติเหตุบนท้องถนน สังคมไทยเป็นสังคมที่ค่อนข้างเฉยเมยกับความรุนแรง บางครั้งกลับมีพฤติกรรมยอมรับและส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงเสียเอง ยิ่งกว่านั้นทัศนคติของนักการเมืองและข้าราชการจำนวนมากที่นิยมใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ลักษณะเหล่านี้จะเห็นได้ชัดเจนจากการที่รัฐบาลไม่ให้ความสนใจกับการเผยแพร่ความรุนแรงทางสื่อต่างๆ มีมาตรการน้อยมากจากภาครัฐที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะหยุดยั้งความรุนแรงให้ลดน้อยลง เมื่อเป็นเช่นนั้นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นย่อมได้รับรู้ความรุนแรงทั้งจากโทรทัศน์ เกมส์ สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันทั้งในครอบครัวและสถาบันการศึกษา เด็กและวัยรุ่นเหล่านี้ซึมซับความรุนแรงเข้าไปในจิตสำนึกของตนเองที่ละเล็กละน้อย จนกลายเป็นยอมรับความรุนแรง และใช้ความรุนแรงเสียเองในท้ายที่สุด การก่ออาชญากรรมจึงเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นภาพสะท้อนของสิ่งเหล่านี้

มาตรการการหยุดยั้งการก่ออาชญากรรมในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นจึงเป็นมาตรการที่เร่งด่วนที่ต้องดำเนินการทันที อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และควรมีมาตรการหลากหลายทั้งในเชิงการป้องกันการเข้าสู่วงจรแห่งความรุนแรง และการเยียวยารักษาและฟื้นฟูผู้ที่เคยตกอยู่ในวังวนของความรุนแรง

การป้องกันความรุนแรงนั้นควรมีมาตรการดังนี้

1. มาตรการการควบคุมความรุนแรงที่เผยแพร่ตามสื่อประเภทต่างๆ
 - 1.1 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อศึกษาและเสนอแนะรัฐบาลว่า การแสดงลักษณะใดหรือพฤติกรรมใดบ้างที่มีความรุนแรงและไม่ควรให้เผยแพร่ในสื่อโทรทัศน์ เกมส์ และหนังสือพิมพ์
 - 1.2 ควรจัดระดับความรุนแรงของหนัง ละคร รายการบันเทิง และรายการอื่นๆ ที่แสดงในโทรทัศน์ และกำหนดอายุของผู้ที่สามารถชมรายการเหล่านั้นเอาไว้
 - 1.3 รัฐบาลควรกำหนดช่วงเวลาการถ่ายทอดทางโทรทัศน์ ในช่วง 16.00 – 21.00 น. ว่าเป็นช่วงที่ต้องปลอดจากรายการรุนแรงทุกประเภท
 2. มาตรการจูงใจโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจกำหนดรางวัลแก่สื่อที่ผลิตรายการในเชิงสร้างสรรค์ และสร้างค่านิยมที่ดีในด้านต่างๆ เช่น ค่านิยมการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี ค่านิยมในการมีเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น
 3. รัฐบาลควรสร้างหรือสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน สร้างสถานที่เพื่อให้กลุ่มวัยรุ่นทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์และปลดปล่อยพลังส่วนเกิน เช่น การเพิ่มจำนวนสนามกีฬา สวนสาธารณะ สถานที่สำหรับเรียนรู้ และอื่นๆ
 4. รัฐบาลโดยทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับโรงเรียนในการสนับสนุน ให้เด็กและเยาวชนจัดกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมทางวิชาการ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมด้านกีฬา เช่น การออกค่ายเพื่อพัฒนาชนบท ชุมชนแออัด การช่วยเหลือผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กยากจน และผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ การรณรงค์รักษาความสะอาด เป็นต้น
 5. ส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานของหน่วยงานต่างๆ โดยหน่วยงานต่างๆของรัฐทุกกระทรวงและเอกชน เปิดโอกาสให้เยาวชนเข้าไปเรียนรู้งานในรูปแบบอาสาสมัคร ซึ่งอาจให้มีค่าตอบแทนบ้างตามความจำเป็น
- ในด้านการรักษาและฟื้นฟูนั้น อาจใช้รูปแบบที่รัฐบาลได้เคยดำเนินการกรณีการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยมองว่าเด็กและเยาวชนที่ก่อความรุนแรงนั้นต้องเป็นผู้ที่สมควรได้รับการเยียวยารักษา เพื่อให้กลับมาสู่การใช้ชีวิตตามปกติในสังคมได้
- สำหรับเรื่องอุบัติเหตุบนท้องถนนซึ่งคุกคามคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยมากที่สุดประการหนึ่งนั้น แม้ว่ารัฐบาลได้กำหนดมาตรการออกมาหลายประการในช่วงระหว่างปี 2546 2547 และ 2548 ก็ดูเหมือนว่าสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้เพียงบางระดับเท่านั้น อุบัติเหตุบนท้องถนนส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับรถจักรยานยนต์ ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุอาจมีสาเหตุหลายประการ แต่สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งยากที่จะแก้ไขได้คือ สาเหตุด้านวัฒนธรรมของคนไทย คนไทยจำนวนมากที่เป็นโลกตามไม่ทันทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) ในขณะที่สังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่นำเข้าจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด ขณะที่วิถีคิดและการใช้ชีวิตของคนไทยจำนวนมากยังเป็นวิถีคิดแบบสังคม

เกษตรกรรม ที่เน้นความสะดวกสบาย ทำอะไรได้ตามที่ใจตนเองปรารถนา ขาดความรู้ในเรื่องความปลอดภัยในการใช้เครื่องจักร หรือรู้แล้วแต่ไม่ใส่ใจ จึงเกิดภาวการณ์ตามไม่ทันทางวัฒนธรรมขึ้นมา

เทคโนโลยีที่สังคมไทยใช้ในปัจจุบันเกิดในสังคมอุตสาหกรรมที่กว่าจะพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ได้มีการวิวัฒนาการอย่างช้าๆ เห็นถึงข้อจำกัดและพิษภัยของเทคโนโลยี เกิดการซึมซับและกลายเป็นวัฒนธรรมการใช้เครื่องจักรที่เน้นความปลอดภัยเป็นหลัก ขณะที่สังคมไทยขาดประสบการณ์ในเรื่องนี้ อีกทั้งเมื่อผสมกับวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เครื่องจักรอย่างรถจักรยานยนต์ จึงกลายเป็นเครื่องจักรคร่าชีวิต (Killing Machine) คนไทยมากที่สุดอย่างหนึ่ง

มาตรการในการแก้ปัญหาเหล่านี้ นั้น ต้องแก้โดยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการขับขี่รถ โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ โดยใช้ทั้งมาตรการรณรงค์การขับขี่อย่างปลอดภัย โดยรณรงค์ในเชิงลบโดยใช้สถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจร การสูญเสียจากอุบัติเหตุจราจรของผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออุบัติเหตุ เป็นประเด็นในการรณรงค์ และควรเผยแพร่ทุกสื่อ ให้เข้าถึงทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มประชาชนที่อาศัยในชนบท และมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในการครอบครอง การขอใบอนุญาตขับขี่ การปฏิบัติตามกฎจราจร และการลงโทษอย่างรุนแรงกรณีการเมาสุราแล้วขับรถ โดยเฉพาะผู้เมาสุราที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตหรือบาดเจ็บสาหัสจนพิการ ควรให้มีโทษเทียบเท่ากับมีเจตนาในการฆ่าคน และอีกมาตรการที่ควรดำเนินการ คือ การควบคุมปริมาณรถจักรยานยนต์ โดยใช้มาตรการทางด้านภาษีเป็นเครื่องมือ